

Током последњих година често сам својим пријатељима Европљанима говорио отприлике ово: вама се, изгледа, не свиђа што је Америка прејака? А шта мислите да би се десило да је она преслаба? У геополитичком театру европског региона управо се одвија такав спектакл.

Да, Америка је превалила тај пут: главни победник у Другом светском рату (топови и кајмак сваком), једна од две суперсиле конфронтиране у хладном рату, незамењива држава која је победила у том рату – данас је „штедљива суперсила“. Навикавајте се. Амерички пацифисти више немају разлога за секирацију због „ратова по избору“. Готово је, ми сада немамо пара ни Гренаду да нападнемо.

Од самог почетка Велике рецесије 2008. године било је јасно да се у Америци суштина лидерства мења, било да је реч о политичком или корпоративном. У већем делу епохе после Другог светског рата опстајати као лидер у целиније значило - давати. Данас, а и у наредних десет година, у Америци бити лидер значиће – узимати.

Наравно, ни на који начин није могуће да амерички лидери, принуђени да узимају од сопствених бирача, не покушају уштедети на спољној политици и ратовима. Спољна и одбрамбена политика су закаснили индикатор. На многим стварима почиње се и унапред штедети. Министар одбране Роберт Гејтс већ износи упозорења. А штедљива суперсила Америка ће – то је нови квалитет – безусловно изазвати ефекат заразе широм света.

„Штедљива суперсила, или светско лидерство Америке у епохи помањкања пара“, то је у ствари наслов веома савремене књиге коју је написао мој учитељ и пријатељ Мајкл Манделбаум, стручњак за питања спољне политике из института Џона Хопкинса. Манделбаум пише: „У 2008. години све врсте државних пензија и олакшица у здравству (укључујући *Medicaid*

) чинило је четири одсто ПДП Америке“. Уколико се задрже садашње тенденције (а поколење послератне тзв. бејби-бум генерације ускоро ће почети добијати средства по

програму

Social Security

и

Medicare

), до 2050. године „у те ће сврхе одлазити читавих 18 одсто укупног БДП Америке“.

Ако се то сабере са свим трошковима за „самооткуп“ из рецесије, онда ће то „на фундаменталан начин променити друштвени живот у САД, па према томе и спољну политику земље“. У последњих седам деценија, према мишљењу Манделбаума, и на спољном и на унутрашњем фронту најкарактеристичнија реч била је реч „више“. „Детерминишућа чињеница спољне политике у другој деценији 21. века и даље ће у будућности бити реч „мање“, пише он даље.

Једина суперсила у свету слаби, притиснута дуговима (унутрашњим и спољним), а то ће осетити сви. Како? Тешко је рећи. Али знам само да је уникатна и значајна особеност спољне политике САД у последњем столећу било то до које су мере били потребни не само нама него и многим другима америчке дипломате и америчка флота, авијација и армија (од отворених мора до отворене трговине, од сузбијања комунизма до борбе против тероризма). Сила САД била је главни фактор светске стабилности и гарант мирног управљања у последњих седамдесет година. Та наша улога неће нестати, али ће се свакако смањити.

Велике државе и раније су одлазиле „у пензију“. То се, на пример, догодило са Великом Британијом. Али, како наглашава Манделбаум, „када је Велика Британија престала да излази на крај са управљањем светом, САД су заузеле њено место. Ни једна земља није спремна да заузме место САД, тако да ће губици са аспекта општег мира и просперитета због одласка Америке потенцијално бити већи од оних који су настали после одласка Велике Британије“.

Европљани јесу богати, али су слабашни. Кина је богата као држава, али, рачунајући по глави становника, гола је као миш, а то значи да ће се морати сконцентрисати на унутрашњи и регионални развој. Опијена нафтом, Русија може да се прси, али не и да искаже праву снагу.

„Према томе, свет ће постати несређенији и опаснији“, каже Манделбаум.

На који начин амортизовати ту тенденцију? Малделбаум наводи три начина: Прво, ми се морамо вратити на пут стабилног економског развоја и реиндустријализације, и да, без обзира на све жртве, улажемо максимум напора и пристајемо на све политичке компромисе који за то буду потребни. Друго, треба бити начисто шта су приоритети. Са аспекта спољне политике ми смо целих сто година имали и оно што нам је било од животне важности и оно што смо једноставно желели. На пример, претпостављам да бисмо победили у Авганистану да смо на располагању имали бесконачну резерву људи и пара. Али, поставља се питање: да ли је то оно што нам је од животног значаја? Наравно, то јесте пожељно, али има ли животне потребе за тим? Најзад, ми би требало да ојачамо свој буџет и ослабимо буџет наших непријатеља, а најбољи начин да се то учини јесте да се драстично повећа порез на бензин“.

Америка мора да усвоји једну тешку поуку: у краткорочном периоду може се обогатити захваљујући позајмљеним средствима, али се тим средствима неће омогућити дугорочна геополитичка моћ. За то је потребан функционишући и растући економски мотор. А краткорочни период се за нас, у сваком случају, одавно завршио. Била су времена када озбиљна размишљања о спољној политици САД нису захтевала озбиљна размишљања о економској политици. То време је прошло.

Према томе, код нас више неће бити кочоперних „јастребова“. Или ће их бити, али такве нико неће узимати за озбиљно.

New York Times

(Prevod Rajko Dosković, Standard.rs)